

ВИТРАТИ МАЙБУТНІХ ПЕРІОДІВ В АНАЛІЗІ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Проаналізовано вітчизняну і зарубіжну літературу, а також нормативну базу України з питань аналізу витрат майбутніх періодів на основі чого запропоновано власну методику економічного аналізу таких витрат

Постановка проблеми. Бухгалтерський облік є інформаційною системою, яка нерозривно пов'язана з господарськими процесами. З моменту виникнення облікова методологія прагне до найбільш адекватного їх відображення. У певному значенні цьому заважає те, що в рамках бухгалтерського обліку нарахування прибутку і рух грошових коштів представляють собою два відокремлені процеси, які між собою не збігаються. На практиці високорентабельне підприємство може бути оголошене банкрутом. Однією з причин подібного парадоксального стану є наявність у системі бухгалтерського обліку такої категорії як витрати майбутніх періодів. Саме вона суттєвою мірою може впливати і впливає на величину фінансових результатів суб'єктів господарювання. І в теорії і на практиці, при аналізі фінансового стану підприємства, ця традиційна категорія – “витрати майбутніх періодів” часто викликає неоднозначні трактування. Багато фахівців по-різному вирішують питання про те, що саме має бути віднесене до витрат майбутніх періодів. Деякі з них вважають, що їх слід взагалі виключити з балансу, інші пропонують перекваліфікувати витрати, що знаходяться в їх складі. Неясність структури і безпосередній вплив витрат майбутніх періодів на величину фінансових результатів визначають актуальність дослідження.

Також, значимість теми зумовлена сучасною кризою виробничої сфери, основною ланкою якої є підприємство. Всі напрямки реформування певною мірою стосуються економіки і впливають на підприємство. За сучасного стану економічних відносин підприємство функціонує самостійно на засадах самокупності та самофінансування і тому, в першу чергу, зацікавлене у підвищенні ефективності контролю за витратами з метою збільшення прибутковості шляхом вірного розподілу витрат майбутніх періодів. За отриманими результатами дослідження у 2008 році 5,8 % підприємств стали збитковими через неефективне господарювання та 33,6 % у 2008 році, а в 2007 році 34,5 % підприємств отримало збиток від ведення своєї діяльності через відсутність чіткого контролю за понесеними витратами. Саме тому відсутність контролю за витратами, наявні законодавчі колізії, відсутність єдиного методу обліку витрат впливають на фінансові результати підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Перші згадки про витрати майбутніх періодів з'явилися ще в XV ст. в практиці роботи флорентійських компаній. Проте теоретичні аспекти зародження проблеми почали привертати увагу тільки з середини XIX століття. Проблема носила загальноекономічний характер, але найбільше значення вона мала на підприємствах сільського господарства. В ході дослідження вдалося встановити, що в нашій країні поява витрат майбутніх періодів була пов'язана з дією принципу відповідності витрат доходам, коли подвійний облік почали використовувати для підрахунку фінансових результатів у великих сільськогосподарських підприємствах. Безпосередньо економічний аналіз витрат майбутніх періодів почав досліджуватись у XX-XXI століттях у роботах таких

зарубіжних та вітчизняних вчених як: Е. Бріттон, Ф.Ф. Бутинець, К. Ватерстон, Р.Я. Вейцман, В.М. Саприкін, Я.В. Соколов, Г.С. Суков. Безпосередньо велику увагу даному питанню при написанні дисертації приділила В.С. Терещенко. В загальному аналізі витрат розглядали такі зарубіжні і вітчизняні вчені як: Л.Є. Басовський, Є.Н. Басовська, М.А. Болюх, Т. Вечорка, Г. Голл, Н.В. Гришко, О.Є. Дубровська, В.М. Івахненко, О. Кілієвич, І.Д. Лазаришина, В.М. Мельник, В.О. Мец, Є.В. Мних, С.З. Мошенський, М.В. Михайлицька, О.В. Олійник, О.Ю. Піщенко, П.Я. Попович, І.Ф. Прокопенко, С. Росіца, Н.В. Тарасенко, П. Терні, О. Тракало, А.В. Череп, Ю.М. Чепелева, С.В. Шорнікова та багато інших.

Виклад основного матеріалу дослідження. Здійснивши критичний аналіз підходів різних вчених щодо ступеня висвітлення витрат у навчальній літературі з економічного аналізу, було виявлено, що безпосередньо категорія витрат майбутніх періодів у всіх літературних джерелах з економічного аналізу не розглядається. Проте оскільки витрати майбутніх періодів, як і інші витрати, впливають на собівартість виготовленої продукції та тісно пов'язані з юридичною та економічною природою виникнення витрат, то існують різні підходи вчених до економічного аналізу всіх витрат, що впливають на собівартість продукції.

Витрати майбутніх періодів – витрати, сплачені в звітному і попередніх періодах, що підлягають включенню до собівартості продукції в наступних звітних періодах [2; с. 201]. Потрібно чітко розмежувати витрати, які були понесені в даному звітному періоді, але відносяться до майбутніх періодів, їх потрібно виділити із складу витрат даного звітного періоду та показати у складі оборотних засобів – витрат майбутніх періодів [24; с. 91].

Проблема обліку витрат майбутніх періодів полягає в тому, що в балансі ми маємо відобразити майно, якого фактично немає. Перш за все, потрібно виділити зі складу витрат звітного періоду приховану дебіторську заборгованість. Відповідно, до складу витрат майбутніх періодів не слід відносити здійснені платежі, за яким стоїть певна особа, яка б ці витрати змогла компенсувати, а у випадках коли конкретної особи немає, їх необхідно відносити до витрат майбутніх періодів [26; с. 24].

Оскільки питання витрат майбутніх періодів у літературних джерелах з економічного аналізу не вивчалось, то слід приділити увагу загальним витратам, що впливають на собівартість виготовленої продукції. На основі аналізу п'ятнадцяти літературних джерел з економічного аналізу, було зроблено наступні висновки: Л.Є. Басовський, Є.Н. Басовська, Г. Голл значну увагу приділяють таким етапам аналізу витрат, як структура та динаміка. Найбільш повно розкриває всі етапи аналізу витрат, їх вплив на продукцію, завдання такого аналізу та наявність джерел інформації Ф.Ф. Бутинець, С.З. Мошенський, О.В. Олійник. Доволі цікаві та відмінні від всіх інших авторів етапи аналізу витрат наводять зарубіжні вчені. Так О. Кілієвич здійснює аналіз чутливості витрат, здійснює аналіз можливих ризиків при запровадженні нових витрат та здійснює кількісний і якісний аналіз факторів впливу на витрати підприємства. Терні П. обов'язковим джерелом інформації зазначає бізнес-план підприємства і пропонує такі етапи аналізу, як аналіз витрат, що можуть виникнути в ході життєвого циклу продукції та стратегічний аналіз витрат. Необхідно зазначити, що завдання та етапи аналізу витрат, що були розроблені за Радянського Союзу і в сучасній Україні майже не змінилися, крім розробки заходів щодо збереження ефективності управління витратами при формуванні собівартості продукції.

Порядок обліку витрат майбутніх періодів в системі бухгалтерського обліку регулюється різними нормативними документами. Звичайно, що окремо по витратам підприємства існує ціла низка законодавчих актів присвячених аналізу даного об'єкта, однак витрати майбутніх періодів розглядаються як їх складова. Крім Плану рахунків та Положень (стандартів) бухгалтерського обліку аналіз витрат майбутніх періодів відображається в Постанові про затвердження методики оцінки майна та в Постанові з організації обліку в Україні, проте прямо об'єктом аналізу дана категорія не виступає (табл. 1).

Таблиця 1. Документи, які регламентують порядок аналізу витрат майбутніх періодів в Україні

№ з/п	Назва документу	Питання, які розглядаються
1	2	3
1.	Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 "Баланс" (затвержене МФУ від 31.03.1999 р. № 87)	Зазначається обов'язковість відображення в активі балансу підприємства витрат майбутніх періодів (III розділ, рядок 270)
2.	Положення про особливості інвентаризації ОЗ, НА, ТМЦ, грошових коштів і документів затвержене (18.06.1996 р.)	Регулюється порядок проведення інвентаризації витрат майбутніх періодів: не менше одного разу на рік перед складанням річного бухгалтерського звіту, але не раніше першого грудня
3.	Положення (стандарт) Бухгалтерського обліку № 25 "Фінансовий звіт СМП" (затвержене МФУ від 31 березня 1999 р. № 39)	Зазначається обов'язковість відображення в активі балансу підприємства витрат майбутніх періодів при складанні фінансової звітності
4.	Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій (затверджена МФУ від 31 березня 1999 р. № 291)	Зазначено, що за дебетом рахунку 39 "Витрати майбутніх періодів" відображається накопичення витрат майбутніх періодів, за кредитом їх списання (розподіл) та включення до складу витрат звітного періоду; аналітичний облік витрат майбутніх періодів ведеться за їх видами. Розглядаються рахунки з якими кореспондує рахунок 39 "Витрати майбутніх періодів"
5.	Інструкція про заповнення форм річного бухгалтерського звіту (затверджена МФУ від 09.08.1993 р. № 55)	Зазначається, що в статті "Витрати майбутніх періодів" показується сума витрат, які проведені у звітному періоді, але підлягають погашенню у наступних звітних періодах шляхом віднесення на витрати виробництва або обігу
6.	Постанова про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків (НБУ від 26 вересня 2001 р. № 841/6032)	Зазначається, що до IV групи активів за ступенем ризику 50 % відносяться витрати майбутніх періодів. Регулюються питання з відображення витрат майбутніх періодів на рахунках в банку
7.	Постанова про затвердження Методики оцінки майна (затверджена Кабінетом Міністрів України від 10 грудня 2003 р. № 1891)	Зазначається, що до майна, що включається у сукупну вартість цілісного майнового комплексу, належать: оборотні та необоротні активи, та витрати майбутніх періодів
8.	Постанова про організацію б/о в Україні (затверджена КМУ від 1993 р., № 250)	Витрати, що проведені у звітному періоді, але належать до наступних звітних періодів, відображаються в звітності окремою статтею як витрати майбутніх періодів

Таким чином, окремого нормативного документу, як видно з таблиці 1, який би відображав етапи аналізу витрат майбутніх періодів, не існує. Проте окремі складові, які допоможуть розробити та здійснити такий аналіз в майбутньому, розглядаються в перерахованих нормативних актах. Це і аналіз майна (в тому числі витрат майбутніх періодів), і аналіз рахунку 39 за окремими операціями, і аналіз впливу витрат майбутніх періодів на фінансовий результат, і пошук внутрішніх резервів для зменшення таких витрат тощо.

Можна зробити висновок, що здійснення аналізу витрат майбутніх періодів є необхідною передумовою ефективного функціонування підприємства, оскільки дані витрати впливають на собівартість виробленої продукції, а значить впливають на фінансовий результат підприємства.

Наступним етапом є дослідження ступеня висвітлення організаційних і методичних питань економічного аналізу витрат майбутніх періодів у науковій літературі. В результаті чого було виявлено, що безпосередньо завдання, етапи, об'єкти аналізу витрат майбутніх періодів ні в наукових вісниках, ні в періодичних виданнях, ні у наукових конференціях, ні в тезах доповідей науково-практичних конференцій не розглядаються. Проте, оскільки витрати майбутніх періодів є однією із статей витрат, що впливають на собівартість виготовленої продукції, то було вивчено погляди вітчизняних і зарубіжних вчених щодо організації та послідовності проведення аналізу витрат в загальній їх сукупності.

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 "Баланс" визначає, що до складу витрат майбутніх періодів відносять витрати, які мали місце протягом поточного року або попередніх звітних періодів, але належать до наступних звітних періодів. До них відносять витрати, пов'язані з підготовчими до виробництва роботами в сезонних галузях промисловості; з освоєнням нових виробництв та агрегатів; сплачені авансом орендні платежі; оплата страхового поліса; придбання ліцензій; реклама; передплата на газети тощо [26; с. 24].

В таблиці 2 згруповано погляди вітчизняних і зарубіжних вчених щодо організації і послідовності проведення аналізу витрат.

Таблиця 2. Огляд поглядів вітчизняних і зарубіжних вчених щодо організації та послідовності проведення аналізу витрат за роками

Автор	Назва статті	Роки										
		1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Наукові конференції												
Вечорка Т. [3, с. 418]	До питання аналізу доходів та витрат в умовах поглиблення ринкових перетворень в Україні	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-
Гришко Н.В. та інші [5, с. 83]	Використання стратегічного аналізу управління витратами на певних підприємствах	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-

Продовження табл. 2

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Лаговська О.А. [9, с. 16]	Функціонально-вартісний аналіз витрат	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-
Михайлицька М.В. [11, с. 108]	Шляхи вдосконалення обліку витрат	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-
Пономаренко Ю.В. [18, с. 142]	Особливості економічного аналізу витрат від операційної діяльності підприємства	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-
Наукові вісники												
Тракало О. [28, с. 150]	Аналіз витрат за допомогою методу величини покриття	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-
Шорнікова С.В. [30, с. 158]	Аналіз витрат на дослідження	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+
Тези доповідей міжнародних науково-практичних конференцій												
Лазаришина І.Д. [10, с. 200]	Методичні підходи до вдосконалення аналізу витрат з урахуванням П(С)БО	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-
Фаріон І.Д. та ін. [29, с. 115]	Математичний аналіз витрат	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-
Періодичні видання												
Дубровская О.Е. [6; с. 48]	Сравнительный анализ нормативного регулирования бухгалтерского учета доходов и расходов в Беларуси, РФ и на Украине	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-
Стоян В.І. [24, с. 72]	Аналіз і оцінка систем обліку виробничих витрат	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Мачулка О. [30, с. 25]	Методика та організація зведеного обліку витрат, аналіз та аудит	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-
Вісник Житомирського державного технологічного університету												
Герасимович І.А. [4, с. 194]	Аудит в системі управлінського обліку і аналізу витрат виробництва	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Продовження табл. 2

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Кафка С.М. [8, с. 100]	Аналіз витрат на виробництво на нафтодобувних підприємствах	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-
Морозова-Герасимович Н.А. [12, с. 20]	Аналіз витрат на забезпечення і підвищення якості продукції	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-
Росіца С. [22, с. 146]	Аналіз складових витрат-обсяг-прибуток	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Разом		1	2	2	2	-	-	2	1	2	3	1

Таким чином, найбільше публікацій з аналізу витрат було в 2007 році: вчені приділили увагу не лише етапам аналізу, але й дослідили шляхи вдосконалення обліку витрат. Також у 2001 та 2006 роках було приділено увагу підходам до удосконалення аналізу витрат з урахуванням П(С)БО, здійснено математичний аналіз витрат та зазначено як економічний аналіз впливає на євроінтеграційні процеси в Україні.

Серед опрацьованих праць зарубіжних вчених, слід звернути увагу на статтю О.Є. Дубровської, що має велике значення для подальших досліджень, оскільки містить ґрунтовний аналіз нормативної бази з питань бухгалтерського обліку витрат та доходів країн СНД. Також автор зазначає, що найбільш правильно дані питання законодавчо регулюються в Україні та Росії. Проте, Т. Вечорка зазначає у своїй статті, що національна правова система не відповідає міжнародній і за принципами обліку витрат, і за цінностями, і навіть за правовою культурою, що гальмує євроінтегровані процеси в Україні і для усунення даних недоліків пропонує проводити аналіз Звіту про прибутки та збитки (Звіт про фінансові результати) за трьома напрямками:

- горизонтальний аналіз (порівняння показників за два суміжних періоди);
- вертикальний аналіз (визначення впливу кожного із факторів);
- аналіз на основі розрахунку відносних показників (коефіцієнти рентабельності) [3; с. 418].

Михайлицька М.В. надала рекомендації організаційного характеру щодо усунення протиріч в обліку витрат:

- розробники Інструкції № 291 "Порядок відображення витрат на рахунках бухгалтерського обліку" повинні внести до неї положення, що стосуються усунення норм, які дають можливість розвитку "творчого" підходу до відображення фактів господарського життя на рахунках бухгалтерського обліку;
- в умовах формування облікової інформації бухгалтери повинні використовувати економічний підхід у вирішенні проблем обліку (розробляти плани-кошториси, визначати норми витрат ресурсів, користуватися Методичними рекомендаціями з формування собівартості продукції № 47) [11; с. 108].

Лазаришина І.Д. запропонувала цікаву методику аналізу поведінки витрат:

1. Проведення кореляційно-регресійного аналізу залежності витрат від зміни обсягів оціночних показників.

2. Визначення сум постійних та змінних витрат згідно з результатами кореляційно-регресійного аналізу.

3. Розрахунок функції витрат з припущенням, що в релевантному періоді функція витрат носить прямолінійний характер.

4. Формування бюджету загальних витрат за аналізований період часу [10, с. 200].

Крім того, І.Д. Фаріон, О.Ю. Ніпіаліді, Т.Д. Захарків, С. Росіца, О. Тракало запропонували при здійсненні аналізу витрат проводити розрахунки рентабельності продукції, з метою відображення можливого прибутку від продажу. Тобто використовувати саме математичні формули. Лаговська О.А. обґрунтувала необхідність проведення функціонально-вартісного аналізу витрат. Пономаренко Ю.В. запропонував багаторівневу адитивну факторну модель аналізу витрат, яка дозволить визначити вплив витрат за кожним фактором на собівартість виготовленої продукції. Гришко Н.В., Піщенко О.Ю., Чепелева Ю.М. у своїй статті показали наскільки важливо будувати матрицю "витрати-дохід" для прийняття ефективних управлінських рішень. Морозова-Герасимович Н.А. зазначила, що для того аби пошук резервів зниження собівартості продукції не призвів до зменшення її якості слід розраховувати показники рівня якості, споживчого попиту та показники втрат (зниження втрат від браку, відсутність реклаमाцій тощо).

Шорнікова С.В. розробила етапи аналізу витрат на дослідження, які входять до складу витрат майбутніх періодів:

1. Аналіз загальної суми витрат на виробництво продукції.
2. Аналіз структури витрат на виробництво продукції (за статтями).
3. Оперативний аналіз витрат на виробництво.
4. Оперативний аналіз витрат на дослідження.
5. Співставлення отриманих результатів та надання висновків, пропозицій

[30, с. 158].

Таким чином, можна зробити висновок, що вчені розробили етапи аналізу витрат і постійно їх вдосконалюють, вносять нові пропозиції, ідеї з метою виявлення резервів зменшення витрат на собівартість продукції, вчасного виявлення ризиків пов'язаних із зниженням якості продукції, визначення факторів, що призвели до змін тощо. І хоча всі вчені зазначають, що даний аналіз є трудомістким, проте всі вони розуміють, важливість його впливу на конкурентоспроможність підприємства на ринку, прибуток, рентабельність виробництва, престиж самої фірми тощо.

У господарській практиці підприємств при визначенні величини витрат майбутніх періодів застосовуються показники порівняння звітного та попереднього років за видами продукції та витратами. За результатами досліджень порівнюється собівартість товарної продукції із собівартістю реалізованої продукції, під впливом чого формується кінцевий фінансовий результат роботи підприємства.

Необхідність здійснення такого аналізу полягає в тому, що на ефективність діяльності підприємства, показники ліквідності та фінансової стійкості впливають витрати майбутніх періодів. Якщо розраховуються показники ліквідності, то витрати майбутніх періодів повинні виключатися з розрахунку, так як вони збільшують підсумкову величину засобів в активі. Але, керуючись принципом безперервності діяльності підприємства, витрати майбутніх періодів, мають бути включені в розрахунок коефіцієнтів фінансової стійкості. Також, слід бути дуже уважним при виборі методу списання витрат майбутніх періодів, так як необґрунтований метод списання таких витрат може завищити собівартість продукції і погіршити фінансовий результат підприємства.

Джерела інформації, що використовуються при проведенні економічного аналізу витрат майбутніх періодів, наведено в таблиці 3.

Таблиця 3. Інформаційна база для економічного аналізу витрат майбутніх періодів

№ з/п	Група	Джерела інформації
1	Первинні документи	Акти-вимоги, матеріальні звіти, акти виконаних робіт, довідки бухгалтерії, розрахунки бухгалтерії, накладні, рахунки, гарантійні бланки на ремонт, акти приймання товару на експертизу тощо
2	Рахунки бухгалтерського обліку	23 "Виробництво", 39 "Витрати майбутніх періодів", 90 "Собівартість реалізації", 9 "Загальновиробничі витрати", 92 "Адміністративні витрати", 93 "Витрати на збут", 94 "Інші витрати операційної діяльності"
3	Облікові регістри	Журнал 5, 5А
4	Фінансова звітність	Ф. № 1 "Баланс", ф. № 2 "Звіт про фінансові результати", ф. № 3 "Звіт про рух грошових коштів", ф. № 5 "Примітки до річної фінансової звітності", ф. № 6 "Звітність за сегментами"
5	Статистична звітність	Ф. № 1П-НПП (річна) "Звіт про виробництво промислової продукції"
6	Інші джерела	Норми і нормативи споживання матеріальних, трудових та інших ресурсів; матеріали обстежень, перевірок, спостережень, нарад; конструкторська і технологічна документація; ліцензії; патенти; договори на проведення реклами, на оренду, надання інших послуг тощо

Так як методика аналізу витрат майбутніх періодів відсутня у всіх проаналізованих джерелах, то на основі проведеного дослідження сформована наступна методика економічного аналізу витрат майбутніх періодів (рис. 1).

Рис. 1. Завдання та етапи аналізу витрат майбутніх періодів

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, дана методика аналізу витрат майбутніх періодів дозволяє не лише здійснювати постійний контроль за такими витратами, але й забезпечує надання достовірної інформації користувачам про різні види витрат майбутніх періодів та показує їх вплив на результативні показники діяльності підприємства.

В результаті дослідження було виявлено, що відсутній контроль за витратами та доходами, наявні законодавчі колізії, відсутнє чітке законодавче регулювання, відсутній єдиний метод обліку витрат тощо. А це означає, що неправильне відображення в обліку витрат та доходів, а особливо витрат майбутніх періодів викривляє дані фінансової звітності. Відповідно таке викривлення фінансової звітності впливає на рішення користувачів щодо діяльності підприємства та призводить до його банкрутства.

ЛІТЕРАТУРА:

1. *Бутинець Ф.Ф.* Бухгалтерський словник. / [за ред. проф. Ф.Ф. Бутинця]. – Житомир: ПП “Рута”, 2001. – 224 с.
2. Бухгалтерський управлінський облік: [підруч. для студентів спеціальності “Облік і аудит” вищих навчальних закладів] / [Бутинець Ф.Ф., Давидюк Т.В., Малюга Н.М., Чижевська Л.В.]. – Житомир: ПП “Рута”, 2002. – 480 с.
3. *Вечорка Т.* До питання аналізу доходів та витрат в умовах поглиблення ринкових перетворень в Україні / Т. Вечорка // Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів та аспірантів [Перспективи економічного розвитку України в контексті євроінтеграційних процесів]. – Чернівці: Наука і освіта, 2006. – 443 с. – С. 418-421.
4. *Герасимович І.А.* Аудит в системі управлінського обліку і аналізу витрат виробництва / І.А. Герасимович // Вісник Житомирського державного технологічного університету / Економічна наука. – Житомир: ЖДТУ, 1999. – № 9. – С. 194-201.
5. *Гришко Н.В.* Використання стратегічного аналізу в управлінні витратами / Н.В. Гришко, О.Ю. Піщенко, Ю.М. Чепелева // Матеріали V Всеукраїнської конференції. Том 3. – К.: Наука і освіта, 2007. – С. 83-86.
6. *Дубровская О.Е.* Сравнительный анализ системы нормативного регулирования бухгалтерского учета доходов и расходов в Республике Беларусь, РФ и на Украине // Ж.: Бухгалтерский учет и анализ. – 2004. – № 4 (86). – С. 48-50.
7. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій затверджена від 31.03.99 р. № 291 / Міністерство Фінансів України (зі змінами та доповненнями станом на 01.01.2007 р.). – Офіц. вид. / [укладачі: к.е.н., доц. Т.А. Бутинець, доц. О.П. Войналович, доц. С.Ф. Легенчук, доц. Н.А. Остап'юк]. – Житомир: ЖДТУ, 2007. – 100 с.
8. *Кафка С.М.* Аналіз витрат на виробництво як складова системи управління витратами нафтодобувних підприємств / С.М. Кафка // Вісник Житомирського державного технологічного університету / Економічна наука. – Житомир: ЖДТУ, 2004. – № 2 (28). – С. 100-106.
9. *Лаговська О.А.* Функціонально-вартісний аналіз як ефективний метод попередження виникнення надлишкових витрат / О.А. Лаговська // Матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції. Серія: Економічні науки. Том 82. – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2005. – С. 16-17.

10. Лазаришина І.Д. Методичні підходи до вдосконалення аналізу витрат з урахуванням П(С)БО / І.Д. Лазаришина // Удосконалення обліку та аналізу господарської діяльності на основі впровадження нових П(С)БО в Україні. – К.: Наука і освіта, 2000. – С. 200-202.
11. Михайлицька М.В. Шляхи вдосконалення обліку витрат виробництва в умовах реформування системи обліку в Україні / М.В. Михайлицька // Науковий вісник студентів та аспірантів ЗақДУ / Випуск 2 (07). Матеріал підсумкової науково-практичної конференції студентів та аспірантів. – Ужгород: Видавництво Закарпаття, 2007. – С. 108-112.
12. Морозова-Герасимович Н.А. Аналіз витрат на забезпечення і підвищення якості продукції / Н.А. Морозова-Герасимович // Вісник Житомирського державного технологічного університету / Економічна наука. – Житомир: ЖДТУ, 2001. – № 13. – С. 20-24.
13. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку 15 “Дохід” (зі змінами та доповненнями на 01.01.2007 р.) – Частина І. – Офіц. вид. / [укладачі: к.е.н., доц. Т.А. Бутинець, доц. О.П. Войналович, доц. С.Ф. Легенчук, доц. Н.А. Остап’юк]. – Житомир: ЖДТУ, 2007. – 196 с.
14. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку 16 “Витрати” (зі змінами та доповненнями на 01.01.2007 р.) – Частина І. – Офіц. вид. / [укладачі: к.е.н., доц. Т.А. Бутинець, доц. О.П. Войналович, доц. С.Ф. Легенчук, доц. Н.А. Остап’юк]. – Житомир: ЖДТУ, 2007. – 196 с.
15. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку 2 “Баланс” (зі змінами та доповненнями на 01.01.2007 р.) – Частина І. – Офіц. вид. / [укладачі: к.е.н., доц. Т.А. Бутинець, доц. О.П. Войналович, доц. С.Ф. Легенчук, доц. Н.А. Остап’юк]. – Житомир: ЖДТУ, 2007. – 196 с.
16. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку 25 “Фінансова звітність суб’єктів малого підприємства” (зі змінами та доповненнями на 01.01.2007 р.) – Частина І. – Офіц. вид. / [укладачі: к.е.н., доц. Т.А. Бутинець, доц. О.П. Войналович, доц. С.Ф. Легенчук, доц. Н.А. Остап’юк]. – Житомир: ЖДТУ, 2007. – 196 с.
17. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку 3 “Звіт про фінансові результати” (зі змінами та доповненнями на 01.01.2007 р.). Частина І. – Офіц. вид. / [укладачі: к.е.н., доц. Т.А. Бутинець, доц. О.П. Войналович, доц. С.Ф. Легенчук, доц. Н.А. Остап’юк]. – Житомир: ЖДТУ, 2007. – 196 с.
18. Пономаренко Ю.В. Особливості аналізу витрат від операційної діяльності підприємства / Ю.В. Пономаренко // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. – К.: Наука і освіта, 2006. – С. 142-145.
19. Постанова про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні // затверджена НБУ: № 841/6032 від 26 вересня 2001 р. – Офіц. вид. – К.: вид-во НБУ, 2001 р.
20. Постанова про затвердження Методики оцінки майна // затверджена КМУ: № 1891 від 10 грудня 2003 р. – Офіц. вид. – К.: вид-во КМУ, 2003.
21. Постанова про організацію бухгалтерського обліку і звітності в Україні // затверджена КМУ: № 250 від 3 квітня 1993 р. – Офіц. вид. – К.: вид-во КМУ, 1993.
22. Росіца С. Аналіз складових витрат-обсяг-прибуток / С. Росіца, Н.А. Морозова-Герасимович // Вісник Житомирського державного технологічного університету / Економічна наука. – Житомир: ЖДТУ, 1998. – № 7. – С. 146-148.

23. Саприкін В.М. Витрати майбутніх періодів: дис. ... доктора економічних наук: 01.06.2008 / Саприкін Віктор Миколайович. – М., 2008. – 166 с.
24. Соколов Я.В. Расходы будущих отчётных периодов: форма и содержание / Я.В. Соколов, В.В. Патров // Бухгалтерский учёт. – 1998. – № 8. – С. 91-93.
25. Стоян В.І. Аналіз і оцінка систем обліку виробничих витрат / В.І. Стоян // Ж.: Фінанси України. – 1999. – № 3. – С. 72-80.
26. Суков Г.С. Проблеми обліку витрат майбутніх періодів як складової оборотних активів / Г.С. Суков // Розвиток бухгалтерського обліку та контролю в контексті Європейської інтеграції / Москва. – 2005. – С. 190.
27. Терни П. Разумный учет: как получить истинную картину затрат с помощью экономического анализа / Питер Терни; [пер. с англ. Т. Родина]. – М.: ИД "Секрет фирмы", 2006. – 384 с.
28. Тракало О. Аналіз витрат за допомогою методу величини покриття / О. Тракало // Вісник Львівського державного аграрного університету. Економіка АПК / Науковий журнал. – Львів: "Знання", 2001. – № 8. – С. 150-153.
29. Фаріон І.Д. Математичний аналіз витрат / І.Д. Фаріон, О.Ю. Ніпіаліді, Т.Д. Захарків // Розвиток науки про бухгалтерський облік. Частина III. – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2000. – С. 115-118.
30. Шорнікова С.В. Аналіз витрат на дослідження / С.В. Шорнікова // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування / Збірник наукових праць. Економіка. Частина 2. Випуск 4 (44). – Рівне: ВАК Україна, 2008. – С. 158-161.